

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (**А.З.Підгорний**)

« _____ » _____ 2017 р.

ВИПУСКНА РОБОТА на
здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030506 «Прикладна статистика»

за темою:

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Виконавець

студентка IV курсу обліково-
економічного факультету

Джонмуродова Н.Д. _____
(підпис)

Науковий керівник

к.е.н., доцент Погорелова Т. В.

(підпис)

Одеса, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Економічна сутність ефективності банківської діяльності	6
1.2. Система показників оцінки ефективності банківської діяльності та їх аналіз.	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	20
2.1. Аналіз динаміки ефективності банківської діяльності України.....	20
2.2. Індексний факторний аналіз ефективності діяльності комерційних банків України	28
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ У 2007-2016 РР.....	34
3.1 Статистичний аналіз впливу факторів на зміну ефективності банківської діяльності України за 2007-2016 рр.....	34
3.2 Порівняльний аналіз ефективності банківської діяльності України та Польщі у 2010-2016 рр.....	41
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Ринкову економіку не можливо уявити без діяльності комерційних банків. Адже банківська діяльність акумулювати велику частину грошового обороту в державі, що дозволяє сформувати нові джерела капіталу для розширеного відтворення шляхом перерозподілу тимчасово вільних грошових коштів усіх учасників відтворювального процесу - держави, господарств, населення. До того ж банки дозволяють здійснювати переливання капіталів з найменш ефективних галузей і підприємств національної економіки в найбільш конкурентоспроможні.

За період з 2012-2016 рр. банківська система України зазнала значних змін, було впроваджено низку реформ, які були направлені на очищення банківського сектору від «кишенькових» та неконкурентоспроможних банків.

В сучасних умовах структурного перетворення української економіки і збільшення частки високотехнологічного виробництва ефективність функціонування банківської системи відіграє особливо важливу роль. Необхідність ефективної організації інвестиційних процесів вимагає підвищення кваліфікації персоналу, що регулює, використання сучасного аналітичного інструментарію і є обов'язковою умовою успішної діяльності банку.

Підвищення ефективності використання банківських ресурсів представляє собою важливу та актуальну проблему функціонування банківської системи України, яка підсилюється нестабільною ситуацією в економіці країни, об'єктивною необхідністю у довгострокових кредитах, загальною невпевненістю господарюючих суб'єктів у перспективах економічної ситуації. Особливу важливість і значимість зазначеної проблеми додає обмеженість фінансових ресурсів в умовах їх вкрай нерівномірний розподіл всередині країни.

Статистична оцінка ефективності банківської діяльності є одним із найважливіших напрямків роботи банків. За допомогою аналізу показників ефективності можна об'єднати елементи державного регулювання та нагляду за діяльністю банків з цілями внутрішньобанківського аналізу. До того ж, дані

показники дозволяють проводити контроль дотримання встановлених НБУ пропорцій та нормативів.

З іншого боку банки - це комерційні організації, які функціонують з метою отримання прибутку, що несуть ризик, який може привести до непередбачених витрат, збитків або неотримання доходу, що покриваються за рахунок власних коштів. Тому необхідно виявити головні фактори, які впливають на розмір прибутку, та простежувати тенденцію ефективності використання банківських ресурсів, з метою скорочення витрат.

Статистичний аналіз ефективності банківської діяльності дозволить не тільки прослідкувати виконання встановлених нормативів, а й дозволить керувати фінансовою стійкістю банку з урахуванням її окремих аспектів.

Мета даної роботи – охарактеризувати ефективність банківської системи України за допомогою статистичних методів, виявити фактори, які впливають на динаміку ефективності банківської діяльності в сучасних умовах. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- висвітлити основні теоретичні аспекти статистичної оцінки ефективності банківської діяльності;
- охарактеризувати основні напрямки та сучасні підходи до статистичного аналізу ефективності діяльності банку;
- визначити систему показників ефективності банківської діяльності;
- провести комплексну оцінку ефективності банківського сектору України;
- порівняти ефективність банківської діяльності Польщі та України;
- сформулювати основні висновки щодо підвищення ефективності банківської діяльності.

Предметом дослідження є ефективність банківської діяльності України в сучасних умовах, а об'єктом – результати діяльності комерційних банків.

У процесі дослідження застосовувалися такі статистичні методи, як: порівняння; графічний та табличний методи; методи розрахунку

відносних та середніх величин, методи вивчення динаміки ефективності банківської діяльності, індексний метод ланцюгових підстановок.

Розрахунки в роботі виконувались з використанням програм Microsoft Excel версії XP Professional, SPSS 12.0 для Windows.

Інформаційною базою написання випускної роботи є наукова література з зазначеної проблематики, матеріали періодичних економічних та банківських видань, законодавчі та нормативно-правові акти з регулювання банківської діяльності, фінансова звітність, щодо основних показників діяльності комерційних банків України та інші матеріали і публікації Національного банку України та Державної служби статистики.

ВИСНОВКИ

В умовах трансформації фінансового ринку України банки є невід'ємною складовою економіки в цілому, діяльність яких має тісний зв'язок з потребами відтворення. Вони завжди створювали основу ринкових відносин, завдяки яким функціонує економіка будь-якої держави. Комерційний банк як фінансова організація є регулятором руху всіх грошових потоків, завдяки цьому відбувається перелив капіталу в такі галузі господарського життя країни, де віддача буде максимальною від вкладень, що сприяє найбільш раціональному використанню фінансових ресурсів суспільства.

Сьогодні в грошово-кредитній системі спостерігаються серйозні структурні зміни, які стосуються і діяльності комерційних банків. Сучасний етап розвитку економіки можна охарактеризувати як період глибоких перетворень у банківській сфері, з'являються численні нововведення в методах управління і в організації роботи банків. Разом з цим зростають і ризики, які пов'язані з проведенням банківських операцій. Тому якісне управління стає найважливішим елементом в надійній роботі комерційних банків. Ефективність функціонування банківської системи, так і всієї економіки в цілому знаходиться в прямій залежності від грамотної і чіткої роботи комерційних банків. У зв'язку з цим для соціальної та фінансової стабільності країни дуже важливо розробити механізм аналізу ефективності діяльності банків, метою якого є виявлення проблем в діяльності комерційних банків на більш ранніх стадіях.

У ході роботи було запропоновано та використано систему статистичних показників оцінки ефективності банківської діяльності, яка поєднує в собі класичні методи статистики. За допомогою факторного аналізу ми змогли не лише оцінити ефективність банківської діяльності України, але й визначити вплив факторів на динаміку ефективності, та на основі цього виявити основні тенденції її розвитку.

Зауважимо, що на ефективність використання банківських ресурсів впливають три основних фактори: обсяг прибутку (збитку), розмір власного капіталу та зобов'язань банків. Залежно від економічної та політичної ситуації в країні вага впливу кожного з цих факторів може змінюватись.

Слід зазначити, що починаючи з 2010 року основним фактором, який впливає на ефективність використання банківських ресурсів стає показник прибутку (збитку), дана закономірність спостерігається і до сьогоднішнього дня. Доволі важливим є звуження числа чинників, які впливають на ефективність банківської діяльності. Для того, аби банківська діяльність країни досягла бажаного економічного росту, необхідно знизити до мінімуму рівень політизації економіки та керуватись лише законами ринку та верховенством законодавства.

На початку досліджуваного періоду показник ефективності використання банківських ресурсів був зі знаком «+», проте спостерігалась певна тенденція до зниження. У 2009 році відбулось падіння показника ефективності використання банківських ресурсів, що було обумовлене збитковістю банківського сектору України, проте наступні три роки ефективність використання банківських ресурсів зростала, що вказує на позитивні структурні зміни у розвитку економіки країни.

Впродовж 2010-2011 рр. банківський сектор України отримував збитки від своєї діяльності, оскільки рівень видатків перевищував рівень доходів.

2013 рік став переломним для банківської системи України, та історії країни загалом. Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії у східному регіоні та анексія АР Крим, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків. Особливістю 2013 року стало те, що банки активно інвестували свої кошти в купівлю цінних паперів. Це можна пояснити обмеженою кількістю надійних позичальників.

Зростання рівня інфляції за період з 2013- 2016 року призвело до того, що гривня девальвувала по відношенню до долару США більше ніж в 3 рази, наслідком чого було зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками.

Відмітимо, що 2016 рік відзначився значною концентрацією банківського сектору, дана тенденція зберігалась і в 2017 році, що обумовлено зникненням з ринку банківських послуг малих та середніх установ. У системі майже не залишилось впливових банків з українським приватним капіталом. Після переходу Приватбанку у державну власність частка державних банків у чистих активах зросла до 51,3% (з 28,1% на початку 2016 року), за депозитами населення — майже утричі

до 59,5%. Оскільки держава — поганий власник, зростання частки державних банків може призвести до нових витрат на докапіталізацію коштом платників податків. Корпоратизація державних банків відбувається переважно на словах, тож у середньостроковій перспективі вони залишаються політично вразливими.

Національний банк прогнозує, що вже у 2017 році банківський сектор стане прибутковим, але це без врахування активів Приватбанку.

Однією з ключових проблем оцінки ефективності банківської діяльності є відсутність єдиної міжнародної методології, яка би дозволила порівнювати між собою банківські сектори різних країн. Саме тому для того, аби провести порівняння між банківськими системами України та Польщі було використано показники рентабельності капіталу та активів.

Виходячи з отриманих даних, можна зазначити, що в Польщі на протязі останніх 6 років, а саме за період з 2011 по 2016 рр. спостерігається тенденція до зростання обсягу капіталу банків, проте темпи приросту дещо знизились, якщо ще у 2011 році темп приросту складав 17,3%, то вже наприкінці 2016 року даний показник знизився до 5,4%, що говорить про сповільнення темпів розвитку банківського сектору. Дане сповільнення викликано тим, що в Польщі доволі надійна та розвинена банківська система. В даному випадку сталий розвиток відіграє роль показника надійності.

В Україні ситуація кардинально протилежна. По-перше, у 2014 та 2015 роках обсяг власного капіталу банківського сектору знизився на 44,5 млрд. грн. та 53,1 млрд. грн. відповідно, що було обумовлено скороченням кількості банків на українському ринку.

По-друге, темп зростання обсягу банківського капіталу у 2016 році складав 31,4%, що маже в 6 разів перевищує показники діяльності польських банків. У 2016 році темпи приросту активів становив 1,6 %, що було викликано низьким показником кредитування.

Провівши зазначені вище розрахунки, необхідно правильно оцінити отримані результати, визначити фактори позитивного та негативного впливу на фінансовий

результат; розробити заходи, спрямовані на зниження впливу негативних факторів і зростання ефективності роботи банку.

Таким чином, важливим аспектом фінансового менеджменту в будь-якому комерційному банку (незалежно від масштабів і напрямів його бізнесу) є аналіз економічної ефективності, що має на меті виявлення резервів зростання прибутковості банківської діяльності та формування на цій основі рекомендацій щодо подальшої роботи банку.

На нашу думку, слід впроваджувати нові способи та прийоми взаємодії банків з клієнтами і надавання банківських послуг (розширення мережі супермаркет-банків, установка кіосків-автоматів мультимедіа, використання глобальної мережі Інтернет.

Трансформація банківських філіальних мереж в високо комп'ютеризовані диференційовані системи продажу грошово-кредитних продуктів дозволить банкам знизити обсяг витрат за рахунок скорочення витрат на обслуговування відділень, та заробітну плату робітникам. До того ж необхідно розвивати традиційні види банківських послуг, та поступово впроваджувати нові, які б дозволили залучити нових клієнтів. Збільшення кількості відділень нового типу дозволить залучити більше молоді та підвищити довіру до банківської системи загалом.

Для підвищення обсягу доходів банкам необхідно шукати нові джерела отримання прибутку (зростання обсягу операцій з цінними паперами та фінансовими інструментами, надання консалтингових послуг), аби знизити залежність від процентних доходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сметанюк О. А. Етимологія категорії «ефективність управління організацією» [Текст] / О. А. Сметанюк, О. П. Созівець // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8(98). – С. 136–140
2. Буряк А. В. Особливості визначення ефективної діяльності банку [Текст] / А. В. Буряк // Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Випуск 1(8)/2010. Частина II. – Харків, 2010.
3. Толчин К.В. Про оцінку ефективності діяльності банків [Текст] / К.В. Толчин // Гроші та кредит. – 2007. – №9. – С.147-152
4. Хайлук С. О. Використання непараметричних методів оцінки ефективності, результативності та продуктивності діяльності вітчизняних банків [Текст]/ С. О. Хайлук, Т. М. Мельник // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 11. - С. 25-28
5. Дехтяр Н. А. Ефективність фінансів державного сектору економіки: сутність, значення та фактори формування [Текст] / Н. А. Дехтяр, І. М. Боярко, О. В. Дейнека // Інноваційна економіка. – 2011. – № 1. – С. 194–201.
6. Рибалка О. О. Удосконалення сутності поняття «ефективність банківського бізнесу»[Електронний ресурс] / О. О. Рибалка. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6716/1/Rybalka%201.pdf>.
7. Погорелова Т.В. До питання статистичного оцінювання ефективності банківської системи України / Т. В. Погорелова // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 4 (47). Одеса: ОНЕУ, 2012. – С. 73-79
8. Бізнес-словник: економіка, фінанси, банки, інвестиції, кредити : англо-укр. ; понад 12 500 термінів[Текст] / [уклад. С. Я. Єрмоленко, В. І.Єрмоленко]. – К. : Школа, 2002. – 720 с.
9. Аванесова Н. Е. Основні підходи до визначення категорії ефективність навчальний посібник: / Е. Н. Аванесова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008dec/6_avanesova.htm.

10. Рибалка О. О. Удосконалення сутності поняття «ефективність банківського бізнесу [Електронний ресурс] / О. О. Рибалка. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6716/1/Rybalka%201.pdf>.
11. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [Герасимович А. М., Алексенко М. Д., Парасій–Вергуненко І. М. та ін.]; за ред. А. М. Герасимовича. – [вид. 2-ге, без змін.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с. – ISBN 966-574-567-0.
12. Бєлова І.В. Банківська статистика: навч. посібник [Текст] / [Бєлова І.В.] – Суми: Університетська книга, 2013. – 431 с.
13. Мармоза А.Т. Статистика : Навчальний посібник [Електронний ресурс] Режим доступу: http://pidruchniki.com/1098112052992/statistika/teoriya_statistiki
14. Опря А. Т. Статистика: Навчальний посібник [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/579-statistika-oprya-at.html>
15. Сизова Т.М. Статистика: Навчальний посібник [Текст] / [Сизова Т.М.]; - СПб.: СПб ГУИТМО, 2005.
16. Тарасенко І.О. Статистика: Навчальний посібник. – : К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 344 с.
17. Мармоза А.Т. Теорія статистики [текст] підручник – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 592 с.
18. Осипов В.И. Методы факторного анализа и планирования в промышленности : [учеб. пособ.] / В.И. Осипов. – К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. – 212 с
19. Особливості факторного аналізу прибутковості підприємства / [І.Ф. Полещук, Ю.В. Волощук, І.В. Галкіна] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kpedn-poleschuk-if-voloschuk-yuv-galkina-ivosoblivosti-faktornogo-analizu-pributkovosti-pidpriemstva>
20. Тиркало Р.І. Банківська справа: [навч. посібник] / Тиркало Р., Гуцал І., Чайковський Я., Андрушків Т., Галапуп Н. – Т.: Карт-бланш, 2001.- с.314
21. Уманець Т.В., Пігарєв Ю.Б. Статистика: Навчальний посібник – К.: Вікар, 2003.
22. Іваненко В.М. Курс економічного аналізу : [навч. посіб.] / В.М. Іваненко. – 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2013. – 261 с.

23. Сидорова А.В., Юріна Н.О. Банківська статистика: Навчальний посібник [Текст] / А. В. Сидорова, Н. О. Юріна – Донецьк: Каштан, 2006.
24. Погорелова Т.В. Статистичне визначення ефективності діяльності підприємств / Т. В. Погорелова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали третьої міжнар. наук.практ. конф., 18-19 вересня 2014 р. – Одеса, Атлант, 2014. – С. 128-129
25. Офіційний сайт Національного банку України // Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>
26. Офіційний сайт Народного банку Польщі// Режим доступу: <https://www.nbp.pl>
27. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р № 2121 – III //Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності (Додаток до журналу «ВісникНаціонального банку України»), 2001.–№1.–С.3–46
- 28.Банківська система України [Текст]: Монографія / [В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль]. – ДВНЗ УАБС НБУ, 2010. – 187 с. – ISBN 978-966-8958-59-5.
- 29.Васюренко О. В. Організація управління стійким розвитком банківської установи [Текст] / О. В. Васюренко, Н. Д. Погореленко // Вісник Національного банку України. – 2006. – №7. – С. 22–24.
- 30.Річний звіт Національного банку України, затв. рішенням Ради Національного банку України від 24.04.2014 р. № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=8253030>